

Uprkos višestrukom značaju za ekonomiju, investicije u hidroenergiju u praksi donose kompleksne izazove. Da bi se privukao privatni i strani kapital, sve vlade su koristile obrasce šireg partnerstva. Međutim, postavlja se pitanje koji je rezultat ovih investicija i sa kojim problemima su povezane? Koja su očekivanja i koji saveti se mogu dati u pogledu unapređenja upravljanja ovim projektima?

Problemi upravljanja investicijama u hidroenergetici

U Albaniji, praksa saradnje sa privatnim preduzetnicima, kako bi se omogućilo efikasno upravljanje prirodnim resursima, postoji već više od 100 godina. Uprkos ovako dugom iskustvu, u praksi je bilo dosta problema.

Ovo se odnosi na tekuće prilagođavanje pravnog okvira potrebnog za korišćenje novih hidro kapaciteta za proizvodnju električne energije.

Međutim, čini se da su problemi u odnosima dve strane neizbežni, ne samo zbog kompleksnosti samog procesa izgradnje, već i zavisnosti od spoljnih faktora, kao što su klimatski uticaji, evolucija energetske tržišta, itd.

Perspektiva za rast tražnje i potreba za razvojem novih energetske kapaciteta

U skladu sa jačanjem albanske ekonomije, tražnja za električnom energijom konstantno se suočava sa neadekvatnošću proizvodnje iz nacionalnih izvora.

Od 1999. godine, uz malo izuzetaka, zemlja beleži značajan deficit u pokrivanju tražnje, postajući glavni neto uvoznik među zemljama regiona. Ovo ima za posledicu visok nivo finansijskih troškova, koji ugrožavaju albanski energetske sektor i državne finansije.

Osim toga, očekuje se da će do 2030. godine tražnja, prema osnovnom scenariju ERE sa stopom rasta od 1,5%, odnosno u skladu sa studijom „SLED EJM 2016“ sa stopom rasta do 3%, dostići 7,1 TWh, odnosno 10,8 do 13 TWh. Rast tražnje zahteva izgradnju novih proizvodnih kapaciteta. Očekuje se da ovaj doprinos potiče od manje skupih izvora energije. U ovom kontekstu, glavni doprinos će imati male hidroelektrane, koje imaju koristi od hidro potencijala sa prosečnim protokom od 1.245 kubnih metara po sekundi i preko 40 milijardi kubnih metara vode godišnje. Ovi parametri nastaviće da privlače brojne domaće i strane kompanije zainteresovane za ulaganje u sektor hidroenergije.

Ekonomski značaj i ponuđeni modeli za promociju hidro energije

Nedavni događaji pokazali su da partnerstva u koncesijama za infrastrukturu imaju veliki značaj za albansku ekonomiju. U 2016. godini strane investicije su iznosile milijardu evra, utičući na rast od 3,4%. Većina investicija (70%) fokusirana je na sektor energetike, uključujući naftu i gas. Ulaganja u hidroelektrane dostigla su milijardu dolara u prethodnih 15 godina.

Najčešće korišćeni model su koncesije/javno-privatno partnerstvo, koji se nude na zapadnom

Balkanu u cilju privlačenja stranog kapitala. U pitanju je model preporučen od strane međunarodnih finansijskih institucija koje pružaju podršku sektoru, zbog zaostatka zemalja u regionu u odnosu na EU.

To je takođe determinisano nedostatkom fiskalnog prostora za ulaganja u energetske sektor, a posebno u proizvodnju. Pre svega, neophodno je smanjiti učešće javnog sektora kako bi se podstakao proces liberalizacije. Zato će svaka vlada nastaviti da podstiče investitore, posebno strani kapital, da uđe u sektor proizvodnje energije.

Reforma, „zlatna“ prilika za poboljšanje upravlja koncesijama/JPP-om

Reforma, kao glavna reč u vladinom ekonomskom programu, posebno je dobrodošla u pogledu rasta stranih investicija. Reforma je već u pripremljenoj fazi intervencije u energetske sektor, u pogledu olakšavanja administrativnih procedura za kompanije (model one stop shop) i deregulacije snabdevanja.

Liberalizacija i integracija energetske tržišta

Uprkos razvoju novih tehnologija, očekuje se da će upotreba vode ostati najekonomičniji oblik proizvodnje energije (prema SLED studiji u najambicioznijem slučaju dvostrukog povećanja instalisanog kapaciteta do 2030. godine).

U ovom kontekstu, procenjuje se da nedavno revidirani pravni okvir za sektor energetike, novi obnovljivi izvori energije i prilagođena pravila JPP-a, favorizuju izgradnju velikih postrojenja. Pored toga, ovo doprinosi rešavanju globalnih problema u vezi sa klimatskim promenama, s obzirom da je Albanija potpisnica Pariskog sporazuma.

Pre svega, to je u skladu sa pitanjem životne sredine, kako bi se izbeglo preterano iscrpljivanje hidro resursa, u interesu lokalnih zajednica.

Istovremeno, praćenje projekata, zasnovano na analizi tržišnog scenarija, pruža bolju održivost, s obzirom da su periodi sa ekstremnim vremenskim uslovima povezani sa višim cenama energije na tržištu, a periodi sa niskim temperaturama, sa većom potrošnjom električne energije.

Analiza i identifikacija rizika u partnerstvima u hidro sektoru

Činjenica da se u vrlo kratkom vremenskom periodu sprovode nove regulatorne mere vezane za liberalizaciju tržišta, stvorila je atmosferu nesigurnosti, posebno za tradicionalne investitore, fokusirane isključivo na proizvodnu delatnost.

Glavna karaktersitika JPP-a u bilo kom modelu, uključujući koncesije, ROT, BOT, BOOT, zasnovana je na sporazumu u kome rizike dele oba strane.

Rizici koji prevazilaze predvidljive perspektive na štetu investitora mogu se grupisati u tri kategorije: nemogućnost završetka projekta, promene nakon puštanja u rad i promene javne i regulatorne politike.

U tu svrhu, preliminarna analiza rizika projekta od suštinskog je značaja za strukturiranje svakog partnerstva. Analiza služi svrsi donošenja odluke o vrsti ugovora koji će se primeniti kako bi se upravljalo projektnim rizicima na najefikasniji način.

Preporuke za upravljanje postojećim investicijama u hidroelektranama

Nedavno je Svetska banka po prvi put uključila Albaniju u svoj izveštaju „Standardi i pravila za nabavku JPP u 2017.“. Prema izveštaju, Albanija je dobila veću ocenu u procesu pripreme projekta i upravljanja neadekvatnim predlozima.

S druge strane, upravljanje projektom je dobilo najnižu ocenu (55 od 100 poena), što je neophodno za saradnju javnim organima radi daljeg unapređenja ovog procesa.

Uprkos raspravama u upotrebi hidroelektrana, albanska vlada je potvrdila spremnost za dalji napredak u njihovoj izgradnji. U tom kontekstu se procenjuje da najbolja promocija novih investicija počinje očuvanjem postojećih.

Međutim, svaka eventualna revizija mora biti postignuta uz saglasnost zainteresovanih strana, kako bi se osigurao uspeh projekta. Za ovo je potrebna ekspertiza, zasnovana na najboljim evropskim modelima u oblasti koncesija i JPP-a.

Izvor: energjia.al